

Δημόσια Έσοδα δίχως φορολογία.

Ν. Καζάνας

Την άνοιξη του 1993 ο Βρεταννός Δρ Ronald Burgess, διευθυντής της Εταιρίας Οικονομικών Μελετών, δημοσίευσε μια μελέτη με αυτόν ακριβώς τον τίτλο Public Revenue without Taxation.¹ Το οξύμωρο σχήμα, ή έστω παράδοξο, του τίτλου σοκάρει κάπως, αλλά ο οικονομολόγος Δόκτωρ γράφει πολύ σοβαρά και λογικά. Άλλωστε και οι αρχαίοι μας πρόγονοι δεν πλήρωναν φόρους (= τέλη) αλλά «εισφορές» ανάλογα με τις ανάγκες της Πολιτείας (κυρίως για πολέμους και δημόσια έργα) και, φυσικά, ανάλογα με τον δικό τους συνολικό πλούτο – μόνο τυραννίες επέβαλλαν φόρους και πρώτος ίσως ο Πεισίστρατος (6^{ος} π.Χ. αιώνας) επέβαλε κάτι σαν τον σύγχρονο «φόρο εισοδήματος».

Ο Δρ Μπέρτζες παίρνει ένα βασικό αξίωμα του Keynes, $Zr = \Phi r (Nr)$,² που δείχνει τη σχέση προσφοράς, εργασίας και προσδοκίας κέρδους, και αναπτύσσοντάς το, φθάνει στο συγκλονιστικό συμπέρασμα ότι υπάρχει ένα μέρος της όλης παραγωγής σε μια οποιαδήποτε χώρα που δημιουργείται από την εργασία των ανθρώπων και ανήκει εκ φύσεως στους ιδιώτες (άτομα ή εταιρίες) και ένα άλλο μέρος που δημιουργείται από την ύπαρξη της κοινωνίας (ή της Πολιτείας συνολικά) και εκ φύσεως ανήκει στην Πολιτεία. Χάριν ευκολίας ας ονομάσουμε αυτά τα δύο μέρη «ιδιωτικό» προϊόν (private values) και «δημόσιο» προϊόν (public ή communal values).

Για να μην έχουμε παρεξηγήσεις ας δούμε δύο απλά παραδείγματα. Ένας βιοτέχνης επιστρατεύει και μέλη της οικογένειάς του και όλοι εργάζονται μέχρι αργά το βράδυ και τις αργίες (ενώ ένας συνάδελφος προτιμά να τελειώνει νωρίς και να γλεντά τα διήμερα και τα τριήμερά του). Η αυξημένη παραγωγή του βιοτέχνη είναι καθαρά «ιδιωτικό» προϊόν που οφείλεται στην (αυξημένη) εργασία (της οικογένειάς) του. Σε αντίθεση, το «δημόσιο» προϊόν έχει αυξημένη αξία χωρίς όμως αυτή να οφείλεται στην εργασία αυτού που το καρπώνεται. Για παράδειγμα η αξία οικοπέδων και ακινήτων αυξάνεται αλματωδώς μόλις γίνει ένας νέος αυτοκινητόδρομος (ή μετρό, ή σιδηροδρομική γραμμή) κοντά, ενώ οι ιδιοκτήτες δεν έχουν κουνήσει ούτε ένα δάχτυλο. Ομοίως μια βιομηχανία κοντά σε αγορές (στην πρωτεύουσα, ας πούμε) έχει μεγάλο πλεονέκτημα απέναντι σε όμοια βιομηχανία που όμως βρίσκεται πολύ μακρύτερα, στην επαρχία: το πλεονέκτημα της πρώτης οφείλεται σαφώς στην ύπαρξη της κοινότητας και όχι στη δική της εργασία. Έτσι οι αυξημένες αξίες ή τα αυξημένα έσοδα είναι δημόσιο προϊόν, διότι χωρίς τον δημόσιο δρόμο ή την αγορά της πρωτεύουσας τα πλεονεκτήματα δεν θα παρουσιάζονταν.

Αυτή είναι η ανάλυση του Δρα Μπέρτζες. Σύμφωνα με αυτό το σκεπτικό, λοιπόν, εφόσον το δημόσιο προϊόν είναι δημιούργημα της (ύπαρξης της) Πολιτείας, τότε εκ φύσεως ανήκει στην Πολιτεία, και όταν η Πολιτεία το παίρνει, δεν μπορεί να θεωρείται «φόρος», διότι η Πολιτεία παίρνει κάτι που δικαιωματικά της ανήκει. Απεναντίας, όταν η Πολιτεία δεν παίρνει το δημόσιο προϊόν, αλλά, είτε με άμεσους φόρους (επί κερδών, μισθών, συντάξεων κλπ) είτε με έμμεσους (στα τσιγάρα, ποτά, αυτοκίνητα, κλπ) παίρνει από το ιδιωτικό προϊόν, τότε κλέβει! Ομοίως κλέβουν οι ιδιώτες που κατακρατούν το δημόσιο προϊόν αντί να το δίνουν στην Πολιτεία. Το τωρινό σύστημα φορολογίας, η όλη νομοθεσία, έχει δημιουργήσει μια κατάσταση απύθμενης σύγχυσης, έντασης και διαμάχης όπου οι πάντες κλέβουν από τους πάντες.

Ουσιαστικά η ανάλυση του Δρα Μπέρτζες είναι μια σύγχρονη μετακεϋνσιανή διατύπωση της παλαιάς διαίρεσης του οικονομικού πλούτου σε πρόσοδο (ή γεωπρόσοδο) και απολαβές (= μισθοί + κέρδη), όπως την είχαν εκφράσει οι κλασικοί οικονομολόγοι από τον Σμιθ ως και τον Άλφρεδ Μάρσαλ τουλάχιστον. Όλοι πρότειναν τη φορολόγηση, ή για την ακρίβεια το «μάζεμα» (= collection) της προσόδου, αναγνωρίζοντας πως το δημιουργούσε η ύπαρξη και η ανάπτυξη της Πολιτείας. Όλοι συμφωνούσαν, διαφέροντας μόνο ως προς την έκταση και τον τρόπο επιβολής αυτού του μέτρου. Οι κυβερνήσεις του 19^{ου} αιώνα προέρχονταν κυρίως από τις τάξεις των γεωκτημόνων και, δικαιολογημένα, δεν ήθελαν να χάσουν τα προνόμια πλούτου και εξουσίας που τους έδινε η κατακράτηση της προσόδου. Έτσι χρησιμοποιούσαν τις διαφωνίες των οικονομολόγων – που ήταν άνευ σημασίας – καθώς και παραπλανητικά στοιχεία ώστε να μην προωθηθεί ποτέ αυτό το μέτρο στην πράξη. Είναι μια ενδιαφέρουσα ιστορία αυτή, αλλά όχι του παρόντος.

¹ Εκδ. Shephard Walwyn, London, 1993.

² The General Theory, ch 5, σ 44.

Πώς μπαίνει σε εφαρμογή αυτό το μέτρο; Πώς μαζεύεται η πρόσοδος, ή πως η Πολιτεία ανακτά το δημόσιο προϊόν που εκ φύσεως της ανήκει;

Η μέθοδος είναι πολύ απλή και δοκιμασμένη σε πολλά διαφορετικά μέρη του κόσμου, από τη Νέα Ζηλανδία στη Δανία κι από την Ταϊβάν στην Τζαμάικα.

Απλά, φορολογούνται οι αξίες γαιών. Κι εδώ πρέπει να γίνει μια σοβαρή διευκρίνιση. Αυτή η αξία γης δεν αναφέρεται στην αξία κτισμάτων πάνω στη γη, η φυτοκαλλιέργειών ή άλλων προσθηκών της ανθρώπινης εργασίας. Αναφέρεται στην αξία μιας τοποθεσίας σκέτης. Αυτή η αξία πάντα σχετίζεται με τις αξίες των τοποθεσιών ολόκληρης της περιοχής – είτε μέσα στην πόλη είτε στην ύπαιθρο.

Οι αξίες τοποθεσιών διαφέρουν και είναι ψηλές ή χαμηλές ανάλογα με τη ζήτηση. Η ζήτηση των τοποθεσιών διαμορφώνεται σύμφωνα με την πρόσοδο που αποφέρουν στον κάτοχό τους πραγματικά ή δυνητικά. Για παράδειγμα, ένα οικόπεδο στο κέντρο της Αθήνας έχει πολύ μεγαλύτερη αξία από ένα ισόμεγεθο οικόπεδο ή αγροτεμάχιο στις πλαγιές του Ταΰγετου διότι η πρόσοδος του (ή απλούστερα η μίσθωσή του) είναι πολύ μεγαλύτερη. Έτσι οι αξίες τοποθεσιών είναι ψηλές ή χαμηλές ανάλογα με το αν η πρόσοδός τους, πραγματική ή δυνητική, είναι ψηλή ή χαμηλή. Η αξία αντανακλά την πρόσοδο μόνο, όχι τη συνολική παραγωγή και συναρτάται με τις αξίες των άλλων τοποθεσιών της περιοχής. Αν δηλαδή σε μια τοποθεσία κάποιος εργάζεται περισσότερο ή λιγότερο, η αξία της τοποθεσίας (σκέτης) δεν αλλάζει διότι πάντα καθορίζεται από τις αξίες των άλλων τοποθεσιών στην ίδια περιοχή.

Η ικανότητα της αξίας να αντανακλά μόνο την πρόσοδο και όχι τη συνολική παραγωγή επί της τοποθεσίας έχει τεράστια σημασία. Διότι δείχνει ακριβώς τη διαφορά «δημόσιου» προϊόντος και «ιδιωτικού». Έτσι φορολογώντας την αξία της τοποθεσίας ο έφορος μπορεί να πάρει (μερικά ή ολικά) την πρόσοδο, το δημόσιο προϊόν, αφήνοντας ακέραιο κι ανέπαφο το ιδιωτικό.

Οι αξίες τοποθεσιών ανα περιοχές είναι πασίγνωστες. Κατ' αρχή μπαίνει μια βάση, ας πούμε 100.000 δρχ. το στρέμμα, που ονομάζεται «οριακή» στα Οικονομικά. Εδάφη με αξία μικρότερη από την οριακή δεν φορολογούνται καθόλου. Εδάφη με αξία μεγαλύτερη αρχίζουν να πληρώνουν μια εισφορά (ή φόρο) σύμφωνα με ένα συντελεστή 3% ας πούμε. Αυτός αυξάνεται βαθμιαία ενώ άλλοι φόροι καταργούνται. Κάθε τρία, ας πούμε, χρόνια γίνεται μια επανεκτίμηση τοποθεσιών πάλι ανά περιοχές.

Με αυτό τον τρόπο η πρόσοδος, το δημοσιο προϊόν, επιστρέφεται στην Πολιτεία για τις ανάγκες διακυβέρνησης (άμυνα, δημόσια έργα κτλ). Συγχρόνως, το ιδιωτικό προϊόν, που είναι και η φυσική αμοιβή της εργασίας παραμένει ανέπαφο με τους ιδιώτες εργαζόμενους, εργοδότες, ελεύθερους επαγγελματίες κτλ.

Αυτή η μέθοδος έχει κι άλλα πλεονεκτήματα. Πρώτον, είναι εύκολη. Οι αξίες τοποθεσιών είναι πασίγνωστες: δεν μπορούν να αποκρυφθούν – ή να «μαγειρευθούν» όπως τα διάφορα λογιστικά βιβλία εταιριών. Έτσι η φοροδιαφυγή αποτρέπει αποτελεσματικότερα.

Ένα άλλο άμεσο πλεονέκτημα είναι ότι ένας τέτοιος φόρος (όπως αναγνωρίζουν όλα τα εγχειρίδια Πολιτικής Οικονομίας) δεν μεταβιβάζεται στους καταναλωτές μέσω της τιμής εμπορευμάτων και υπηρεσιών. Και αυτό, διότι υπάρχουν οι αφορολόγητες τοποθεσίες (δηλαδή αυτές με αξία μικρότερη της οριακής) που είναι και οι περισσότερες. Οι τιμές προϊόντων επιχειρήσεων σε αυτές τις τοποθεσίες δεν περιέχουν τον φόρο κι έτσι είναι πιο χαμηλές. Αν αυτές αυξηθούν, οι επιχειρήσεις θα έχουν αυξημένα κέρδη και αυξημένη πρόσοδο, οπότε η αξία των τοποθεσιών θα ανέβει και θα εισέλθει στη φορολογούμενη κλίμακα. Έτσι δεν κερδίζουν ουσιαστικά τίποτα. Αφού λοιπόν τα προϊόντα και οι υπηρεσίες σε αυτές τις τοποθεσίες θα παραμένουν φθηνά, μη έχοντας φόρο, οι άλλες τοποθεσίες δεν μπορούν να ανεβάσουν τις τιμές τους προσθέτοντας σ' αυτές τον φόρο.

Έτσι μπαίνει ένα ισχυρότατο φρένο στον πληθωρισμό.

Υπάρχουν κι άλλα πλεονεκτήματα που περιγράφονται από την εποχή του Άνταμ Σμιθ ως σήμερα. Ας κλείσουμε με δύο γνώμες από τα πάμπολα σύγχρονα εγχειρίδια. Ο Αμερικάνος καθηγητής Πωλ Σάμουελσον εξετάζει αναλυτικά το θέμα και συμπεραίνει: «Ο φόρος στο πλεόνασμα (= πρόσοδος, δημόσιο προϊόν) από την αυτόματη υπερτίμηση του εδάφους είναι χρήσιμος φόρος».³ Ο Άγγλος καθηγητής Η. Speight γράφει στο δικό του εγχειρίδιο: «Το κύριο ελάττωμα των πλειστών φορολογικών συστημάτων είναι ότι τείνουν να στρεβλώνουν την παραγωγή με το να μειώνουν την προσφορά των φορολογούμενων προϊόντων συμπεριλαμβανομένης – όπου οι φόροι επιβάλλονται σε εισοδήματα ή πλούτο γενικά – της προσφοράς εργασίας και πρωτοβουλίας. Τώρα, αφού η πρόσοδος είναι

³ Paul A Samuelson: Οικονομική 9^η έκδοση (1973) μεταφρ. Δ. Καράγεωργα και Θ. Παπαμάργαρη, εκδ. Παπαζήση, 1975: κεφ. 28, 2^ο τόμος, σ. 337.

πληρωμή πάνω από την αναγκαία για την προσφορά, ένας φόρος επί της προσόδου δεν θα είχε τέτοια στρεβλωτική επίδραση. Έτσι ο ιδανικός φόρος είναι ένας φόρος επί της προσόδου.»⁴

---

⁴ H.Speight: Economics: the Science of Prices and Incomes, Methuen, London 1965, σ. 277.